

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע בראשית תשפ"א

מה שאול ודוד עושים בפרשת בראשית? (א)

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"מה בין שאול לדוד?" השאלה הטרידה את חכמי ישראל בכל הדורות. היא מופיעה לראשונה במדרש תהילים (שומר טוב): "כשהלך שמואל למשוח את דוד, היו מלאכי השרת מקטרגין אותו לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרו רבונו של עולם מפני מה נטלת המלכות משאול ונתת לדוד, אמר להם אני אומר לכם מה בין שאול לדוד" (מזמור כז). קולמוסים רבים נשתברו בניסיון לענות עליה.

בשולי דבריהם, ננסה באמצעות ניתוח מעמיק של פרשיות הבריאה, לתת תשובה נוספת. רמז לכך שדווקא שם ניתן למצוא את הפתרון לשאלה זו, טמון בעובדה כי שאול וגם דוד מכונים בתנ"ך בכינוי "אדם". נתחיל בציון העובדה כי גם אבי אביו הרוחני של שאול – יוסף – קרוי (פעמיים) על דרך הרמז "אדם". על הפסוקים (במדבר ט, ו-ז) "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא: ויאמרו האנשים ההמה אליו אנהנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יהוה במעדו בתוך בני ישראל", דרשו חז"ל: "אותם אנשים מי היו? נושאי ארונו של יוסף היו, דברי רבי יוסי הגלילי" (סוכה כה, ע"א).

שאול מכונה כך בידי דוד, תוך כדי המשא והמתן ביניהם, בדבר יכולתו של דוד להילחם בגוליית (וממילא להחליף את שאול): "ויאמר דוד אל שאול אל יפל לב אדם עלי עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה" (שמו"א יז, לב); גם בדברי נבואתה של אביגיל (עיינו במגילה יד, ע"א-ע"ב) מכונה שאול בכינוי זה: "ויקם אדם לרדףך ולבקש את נפשך והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את יהוה אלוקיך ואת נפש איביך יקלענה בתוך כף הקלע" (שמו"א כה, כט).

גם דוד מכונה שלוש פעמים בכתוב בכינוי "אדם". הפעם הראשונה שבה דוד מכונה כך מצויה בדברי התודה שלו על הבשורה כי בנו יהיה זה שיבנה את בית המקדש: "ותקטן עוד זאת בעיניך אדני יהוה ותדבר גם אל בית עבדך למרחוק וזאת תורת האדם אדני יהוה" (שם ז, יט);

בפעם השנייה, בפסוק המקביל בדברי הימים א': "ותקטן זאת בעיניך אלהים ותדבר על בית עבדך למרחוק וראיתני פתור האדם המעלה יהוה אלהים" (יז, יז).

בפעם השלישית, בפרשיה המיוחדת של "דברי דוד האחרונים": "אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים" (שמו"ב כג, ד). (עיינו שם גם בדברי הראשונים ואכמ"ל).

לאור זאת, אין פלא אפוא שכבר המדרש קשר את אדם הראשון לדוד המלך בדרך מעניינת, וזו לשונו: "זה ספר תולדות אדם (בראשית ה, א). מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דור דור ודורשיו וכו'... העביר לפניו כל הדורות, הראהו דוד, חיים חקוקין לו ג' שעות (ייתכן כי מדרש זה הוא המקור למופיע בהושענות להושענא רבה: "ג' שעות הושע נא"), אמר לפניו: ריבונו של עולם! לא תהא תקנה לזה? אמר (ענה לו הקב"ה): כך עלתה במחשבה לפני. אמר לו (אדם הראשון לקב"ה): כמה שני חיי? אמר לו: אלף שנים. אמר לו (אדם הראשון לקב"ה): יש מתנה ברקיע? אמר לו: הן! אמר לו (אדם הראשון לקב"ה): ע' שנים משנותיי יהיו למזל זה" (ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית, רמז מא, עיינו גם קדושת לוי ליקוטים על הפטרת פרשת ויחי). (הדברים יופיעו בהרחבה בקרוב בספרי החדש 'צפנת שמואל' מלכות דוד)

בשבוע הבא נמשיך לברר את הדברים. בינתיים, נאחל לכל בית ישראל יותר אחדות ופחות שנאה. הנהגה יותר ראויה והרבה, הרבה יותר בריאות איתנה, מכל הבחינות.

לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרת גיטה (ד' באב) ור' אברהם קליין (י"ח באייר) ז"ל	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל ט' בכסלו תשס"ט
לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד

לע"נ חנה צדיק ע"ה, נלביע י"ט בתשרי תשפ"א
לע"נ מרים שטרן ע"ה, נלביע ה' באב תשע"ט
לע"נ מרת טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל. גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

עובד הטוען שחלק משכרו לא שולם

ארץ חמדה גזית ירושלים / אייר תשע"ה / תיק 72069

דיינים: הרב דניאל מן, הרב מנחם יעקובוביץ, הרב סיני לוי

המקרה בקצרה: התובע עבד עבור נתבעת 3 שהיא חברה במשך כחצי שנה. הוסכם ביניהם שהמשכורות שלו יועברו לחשבוננו של נתבע 1, שיהיה אחראי להעברת הכסף לתובע.

התובע שכר רכב לשימוש האישי מחברת השכרה בעלות של 2,700 ₪ לחודש. לטענתו סוכם שנתבעת 3 תשלם את דמי השכירות, אולם, בפועל היא שילמה רק על חודש אחד, בעוד שהשכירות היתה לחודשיים, בנוסף הוא תובע מנתבעת 3 360 ₪ עבור קנס לחברת ההשכרה שהוא שילם. בסך הכל הוא תובע 3,060 ₪ לגבי השכרת הרכב. הנתבעים השיבו שאמנם אינם זוכרים אך אין זה סביר שהוסכם שהחברה תשלם לחברת השכרת הרכב עבור התובע, ולראיה שהתובע הוא שנתן את הפיקדון לחברת ההשכרה ולא הם.

בנוסף, לטענת התובע הנתבעת חייבת לו שכר בסך 1,000 ₪. נתבעת 3 העבירה סכום זה לנתבע 1. נתבע 1 אמר שהחזיר את הסכום לנתבעת 3, אולם, הבעלים של נתבעת 3 טוען שאמנם קיבל כסף מנתבע 1 עבור חובות אחרים, ולא נאמר לו שהסכום כולל גם כסף ששייך לתובע.

פסק הדין: כל אחד מהנתבעים 1 ו-3 חייב לשלם לתובע 333 ₪, סך הכל יקבל התובע 666 ₪, בנוסף, חלה עליהם חובה מוסרית להשלים את הסכום ל-1000 ₪.

נימוקים בקצרה:

1. האם טענות הנתבעים בעניין שכירות הרכב הן טענות וודאית (ברי)?

התובע לא הביא הוכחות לטענתו על ההסדר שהיה בין הצדדים. ההלכה קובעת שאם התובע טוען טענה וודאית (טענת ברי), והנתבע מכחישו, גם הוא בטענת ברי, הנתבע נשבע שבועה קלה – שבועת היסת (שו"ע חו"מ עה, ז). אם התובע טוען טענת ברי, והנתבע משיב בטענת שמא, הנתבע יכול להיפטר בשבועה, אבל הוא חייב בדיני שמים לשלם (שם, ט). לאור זאת, עולה השאלה האם הנתבעים נחשבים כמי שטוענים טענה וודאית (ברי) או טענה מסופקת (שמא). על פניו, כיוון שהנתבעים טענו שאינם זוכרים מה סוכם הרי זו טענה מסופקת. אולם מרש"י (בבא מציעא כו ע"ב ד"ה נקיטנא) עולה שגם טענה המבוססת על הערכה הקרובה לוודאית נחשבת לטענה וודאית לעניין חיוב שבועת היסת, וכך גם כתב הרא"ש (בבא מציעא ב, ט) והמרדכי (שבועות, תשעב). גם השולחן ערוך (חו"מ עה, יז), מקורו בדברי הרמב"ם ה"ל טוען ונטען א, ז) עולה שאדם שטוען טענה שהיא "קרובה לוודאית" נחשבת לטענת ברי, וכך נראה מהכרעת הרמ"א (חו"מ עה, יז) שהביא את דברי המרדכי שלעיל.

לפי דבריהם של רוב הפוסקים, דברי הנתבעים המתבססים על הערכה קרובה לוודאית, נחשבים כטענת וודאית. לפיכך, בעניין התיבעה הנוגעת להשכרת הרכב הנתבעים פטורים ואין חיוב גם לצאת ידי שמים.

2. טענות התובע בעניין יתרת המשכורת

לטענת התובע הנתבעים חייבים לו 1,000 ₪ שלא שולמו לו עבור עבודתו, לטענת נתבע 1 הוא העביר לנתבעת 3 את הכסף בידיעת התובע. התובע הודה שביקש מנתבע 1 לעשות זאת, אולם, נתבע 1 לא הציג הוכחה שאכן הסכום הועבר לנתבעת 3. נתבעת 3 השיבה שקיבלה כסף מנתבע 1 עבור חובות אחרים ולא נאמר לה שהכסף כולל תשלום עבור התובע. כאשר שומר מוסר את החפץ שבידו לאדם אחר הוא נפטר מהחויבים שלו, כפי שעולה מדברי השולחן ערוך (חו"מ קכא, א). אלא שאין הוכחה שהנתבע 1 העביר את הכסף לנתבעת 3 שמכחישה מצידה את קבלת הכספים. במקרה כזה פסק השולחן ערוך (חו"מ קכא, ח) שאם שליח טוען שלא קיבל את הפיקדון מהשומר כדי להחזירו לבעליו, והשומר אומר שנתן לו, השליח נשבע היסת ונפטר, והשומר נשבע ונפטר. על פי נתבע 1 ונתבעת 3 יכולים להיפטר אם יישבעו. בימינו נהוג לפדות את השבועה בממון, בערך בשליש התיבעה, ולכן יש לחייב כל צד ב-333 ₪, מדין פשרה. להבנת הדיינים מבחינה מוסרית ראוי ששני הצדדים ישלמו יחד את כל ה-1,000 ₪, משום שאין זה הגון שהתובע יפסיד בגלל המחלוקת בין הנתבעים מי אשם באי תשלום שכרו.

מסקנה: שני הנתבעים ישלמו כל אחד 333 ₪, וחלה עליהם חובה מוסרית להשלים את התשלום ל-1000 ₪.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך מהדורה מיוחדת לזמן מגפת הקורונה)

Israel

ישראל
תש"ף

השלמת פרשיות השבוע

שאלה

האם צריך להשלים את הקריאה בתורה של כל הפרשיות שלא קראנו בתקופה שבוטלו התפילות בבית הכנסת מחמת נגיף הקורונה?

תשובה

- א. מעיקר הדין, אנשי קהילה שלא קראו בה בתורה במשך שבת אחת או כמה שבתות, עליהם להשלים את כל הפרשיות שלא קראו בשבת הבאה שיתאפשר להם לקרוא בתורה, בין אם הפרשיות מחומש אחד ובין אם הם מכמה חומשים, ואף אם יצטרכו לשם כך לקרוא מספר רב של פרשיות בשבת אחת.¹ ואין חילוק אם התאספו למניין ולא קראו בתורה מחמת איזו סיבה, או שכלל לא התאספו למניין.²
- ב. אם לא קראו בתורה בבית הכנסת, אך התקיימו מניינים במקומות אחרים כגון בבתי כנסת אחרים או במניינים בבתי וכדומה, אם רוב הציבור שמע קריאת התורה אין צריכים להשלים, ואם רוב הציבור לא שמע קריאת התורה צריכים להשלים. רוב הציבור מוגדר כרוב המתפללים הקבועים באותו בית כנסת.³
- ג. אין משלימים אלא את פרשיות השבוע מהשבתות בהם התבטלה הקריאה, אך אין משלימים את הקריאות של ימי שני וחמישי, של המועדים, ושל ד' פרשיות (עיינו בהערה).⁴
- ד. כאשר משלימים את הפרשיות, יש לקרוא את הפרשיות כסדרן.⁵ מן הראוי לחלק את שבעת העליות הראשונות בשווה בין כל הפרשיות, ולחבר את הפרשיות בעליות, דהיינו שאחד העולים יקרא מקצת מסוף פרשה אחת וימשיך אל הפרשה הבאה, כפי שעושים בשבתות עם פרשיות מחוברות, אך אין לדקדק בזה יתר על המידה.⁶
- ה. במקום שקוראים פרשיות משני חומשים, יש לסיים את העלייה בסוף החומש. כמו כן, יש להקפיד שיהיו שבע עליות בחומש אחד, או מהחומש הראשון או מהחומש השני.⁷
- ו. יש לקרוא את ההפטרה של הפרשה של אותה השבת, שבה מסיימים את הקריאה.⁸

¹ מקור דין זה באור זרוע (חלק ב הלכות שבת סימן מה) :

"מעשה היה בקלוניא באחד שקבל בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום וכשהגיע [שבת] הבאה צוה ה"ר אליעזר ב"ר שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור אל הכהנים ולקרותה וגם בהר סיני הראויה להקראות באותה שבת ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו אלא כי כן נסדרו הפרשיות וראיה לדבר שאם יארע יום [טוב] בשבת ודוחין הפרשה של אותה שבת מפני פרשה של יום טוב הלא מיד בשבת הסמוכה ליו"ט חוזר למקום שפסק ולא אמרינן הואיל ונדחת תדחה. ותו דאפי' תימא יש קבע בשבתות בקריאת הפרשיות אפילו הכי אין לנו לבטל ולדחות אותה הפרשה שלא נקראת בשבתה אלא לשבת הבאה חוזרין וקורין אותה דתניא בפי' החליל בראשון מהו אומר הבו לה' בני אלים וגו' בשני מהו אומר ולרשע אמר וגו' בשלישי מהו אומר כו' אם חלה שבת להיות באחד מהם ימוטו ידחו פי' אם חלה שבת להיות באחד מהם ודחו שיר המועד מפני שיר של שבת ימוטו ידחה [שהוא] שיר האחרון מפני כי באחד בשבת יאמרו שיר שהיה ראוי לומר אתמול בשבת. ולא יאמרו שיר של אחר השבת [עד יום ב'] נמצא האחרון דחוי אלמא דאין מדלגין סדר השיר וכל שכן סדר הפרשיות שהיא תורת יוצרנו חקים ומשפטים שאין לדלג. ואי' אי מהתם דון מינה ומינה דמה התם שיר האחרון נדחה אף כאן הפרשה אחרונה תדחה. לא היא דגבי שיר היינו טעמא דכיון דקיי'ל דאין מדלגין סדר השיר הא ודאי [א"א] בעי'א אבל הכא בסדר הפרשיות התורה כי להשלים התורה אנו באים בכל שנה ואם יותר לנו הפרשה בין מחמת שנה פשוטה בין מחמת יום טוב שחל להיות בשבת ודחה אותה סדר פרשיות בין מחמת כל דבר שלא נקרא אותה פרשה הראוי לקרותה יקראנה בשבת אחר ולא ידלגנה אלא יקראו שתי פרשיות כאחת ויתקנו בזה את אשר חסרו שאם ידלגו הרי חסרו קריאתה על מגן. ואין לומר שאין לקרות משום טורח צבור דהא אמרי' במס' סופרים שאפי' בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הפרשה כדפרשית לעל ולא חיישינן משום טורח צבור וכ"ש לכל הפרשה שאין לחוש לטורח צבור כאשר אנו עושים ברוב פרשיות שאנו קורין שתיים ביחד כשהם מרובים על שבתות השנים וכך הוא מצוה מן המובחר וכתב ה"ר משה מיימון זצ"ל המנהג הפשוט לכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית בשניה תולדות נח בשלישית ויאמר ה' אל אברם וקורין והולכין על הסדר הזה עד שגומרין את התורה בחג הסוכות ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים ואינו מנהג פשוט עכ"ל."

מבואר באור זרוע שאם חסרו פרשה בשבת אחת, שיש להשלימה בשבת הבאה. וטעם הדבר שיש תקנה להשלים את התורה בכל שנה, אלא שאנו נוהגים לחלק את הפרשיות לשבתות השונות של השנה, אך אין בכך בכדי לבטל את עיקר התקנה להשלים את התורה בכל שנה. ולכן אם מאיזה טעם לא קראו שבת אחת, יש להשלים את הפרשה בשבת אחרת, שאם לא נשלים נמצא שלא נקיים את התקנה להשלים את התורה במהלך השנה.

ויש לעיין בדבריו, מניין לאור זרוע שאכן יש תקנה מימות משה רבינו להשלים את התורה כל שנה? ויותר יש להקשות שהרי בסוף דבריו מביא האור זרוע את דברי הרמב"ם בדבר שני המנהגים בקריאת התורה, אחד שמשלימים את התורה בשנה אחת, והשני שמשלימים פעם בשלוש שנים. ואם כן מוכח שאין תקנה דווקא לסיים את כל התורה בשנה אחת, ואף על פי שזה המנהג הרווח, מכל מקום קיים גם מנהג אחר לסיים את התורה פעם בשלוש שנים (ומנהג זה עוד היה קיים בזמן הרמב"ם כפי שמוכח מלשונו, וכידוע גם מעדויות נוספות – עיין במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע ממנהגים שונים לנוסח אחיד, שנה בשנה תשנ"ד עמ' 301-300). ומנהג זה אף מוזכר בגמרא (מגילה כט ע"ב: "בני מערבא דמסקי לדאורייתא בתלת שניין").

לבאר הדברים, נקדים שאכן תקנת הקריאה בתורה היא מימי משה רבינו. בירושלמי (מגילה פרק ד הלכה א) נאמר: "משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חדשים ובחולו של מועד שנאמר [ויקרא כג מד] וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עזרא התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה". ובבלי (בבא קמא פב ע"א) מבואר השתלשלות התקנה:

"שיהו קוראין במנחה בשבת - משום יושבי קרנות. ושיהו קוראין בשני ובחמישי - עזרא תיקן? והא מעיקרא הוה מיתקנא! דתניא: וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים - דורשי רשומות אמרו: אין מים אלא תורה, שנאמר: הוי כל צמא לכו למים, כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלא, עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת, וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי, וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת, כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה! מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי, אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי, כנגד כהנים לויים וישראלים, אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין."

ותוכן הקריאה מבואר במשנה (מגילה פרק ג משנה ד - ו):

"משנה ד

ראש חדש אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החדש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן לכל מפסיקין בראשי חדשים בחנוכה ובפורים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים.

משנה ה

בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש ביום הכפורים אחרי מות ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג.

משנה ו

בחנוכה בנשיאים בפורים ויבא עמלק בראשי חדשים ובראשי חדשים במעמדות במעשה בראשית בתעניות ברכות וקללות אין מפסיקין בקללות אלא אחד קורא את כולן בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין כסדרן ואין עולין להם מן החשבון שנאמר (ויקרא כ"ג) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהו קורין כל אחד ואחד בזמנו."

מבואר במשניות אלו שבחגים קורים בענייני החגים, ואילו בשאר השנה קורים "כסדרן" - משמע שקוראים כסדר התורה. וכן מבואר בגמרא (מגילה ל ע"ב) שיש סדר פרשיות ועמו סדר הפטרות. בענין הקריאה בשני, בחמישי ובשבת מנחה מבואר שקוראים לפי סדר זה, אך אין זה עולה לחשבון הקריאה כסדר. בגמרא (מגילה לא ע"ב) מובא מחלוקת תנאים בדבר:

"תנו רבנן: מקום שמפסיקין בשבת שחרית שם קורין במנחה, במנחה - שם קורין בשני, בשני - שם קורין בחמישי, בחמישי - שם קורין לשבת הבאה, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי ולשבת הבאה. אמר רבי ירמיה: הלכה, מקום שמפסיקין בשבת שחרית - שם קורין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה."

מבואר שלכל הדעות יש לקרוא את התורה כסדר, ורק נחלקו אם הקריאות בשני, בחמישי ובשבת מנחה עולות לחשבון הסדר.

המאירי (קרית ספר חלק א מאמר ה חלק א) מביא הוכחות נוספות בדבר החובה להשלים את קריאת כל התורה:

"שנינו בא' של ברכות לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא וא' תרגום וכו', כלו' שיקרא בביתו בכל שבת ושבת סדר הפרשה הנקראת בצבור ויסיף בביתו שיקרא ב' מקרא וא' תרגום, וענין השלמה זו פירושה שיסדרם בדרך קריאת הצבור עד שישלים כל התורה משנה לשנה משבת שאחר החג שמתחילין בס' בראשית עד סוף החג שמסיימין בוזאת הברכה, הא למדת שמנהג קדום היה אצלם להשלים כל התורה משנה לשנה, ולא סוף דבר בימי רבותינו ז"ל אלא אף בזמן הנביאים ע"ה שהרי שנינו במגלה פ' בני העיר עזרא תקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבת כ"ר"ל שבפי' אם בחקתי קודם עצרת, ובמשנה תורה ר"ל בפי' כי תבא קודם ר"ה כדי שתכלה שנה וקללותיה שאף עצרת ר"ה הוא כדתן ובעצרת על פירות האילן הא למדת שאף בזמן הנביאים היו משלימין כל התורה בכל שנה ושנה."

הוכחה ראשונה של המאירי היא מהגמרא בברכות (ח ע"א - ע"ב):

"אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי: לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו: עטרות ודיבן, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו. רב ביבי בר אבבי סבר לאשלומינהו לפרשייתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי. תנא ליה חייא בר רב מדפתי: כתיב ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב, וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשרה מתעניין! אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי - מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. סבר לאקדומינהו, אמר ליה ההוא סבא, תנינא: ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר. כדאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה: אשלימו פרשיותיכו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום."

ומוכח מהגמרא שיש מושג של פרשיות של כל השנה, אלא שצריך להשלים את קריאתם ביחד עם קריאת הציבור. ועוד מביא המאירי ראייה מתקנת עזרא לקרוא את פרשיות הקללות, של ספר ויקרא לפני שבועות ושל ספר דברים לפני ראש השנה, שזה תואם את קריאת כל התורה לאורך השנה.

ממקורות אלו עולה שקריאת התורה באופן עקרוני צריכה להיות על פי סדר התורה, והמנהג המקובל לכל הפחות מימי אמוראי בבלי היה להשלים את התורה פעם בשנה. אמנם, היה גם מנהג להשלים פעם בשלוש שנים (ועיין עוד במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע ממנהגים שונים לנוסח אחיד, שנה בשנה תשנ"ד על המנהגים השונים), אך גם למנהג זה קרו מידי שבת לפי סדר התורה עד השלמתה. לכן נראה, כי עיקר כוונת האור זרוע היא שתקנת קריאת התורה הייתה לקרוא את כל התורה, וקוראים אותה כסדר (מלבד הקריאות המיוחדות לחגים) לאורך כל השנה. וממילא, אם החסירו את הקריאה בשבת, צריך להשלים את הקריאה, כי הרי התקנה הייתה לקרוא כסדר וצריכים להמשיך ממקום שפסקו.

וכן נראה לדייק מדברי הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים פרק יג הלכה ג):

"מקום שמפסיקין בשבת בשחרית שם קוראין במנחה ובשני ובחמישי ולשבת הבאה, כיצד שבת ראשונה קורין בשחרית בסדר בראשית במנחה קורין אלה תולדות נח עשרה פסוקים או יותר, וכן בשני ובחמישי, וכן לשבת הבאה בשחרית מתחילין מאלה תולדות נח וקורא עד סוף הסדר, ועל דרך זו קורין כל השנה, ומפטירין בכל שבת ושבת נבבאי מעין שקרא בתורה."

כיוון שהדין הוא שצריך לקרוא בשבת הבאה ממקום שפסקו ולשבת הקודמת, מסתבר שאם לא קראו בשבת אחת, או אפילו כמה שבתות, שצריך לקרוא מהמקום שבו פסקו בפעם האחרונה שקראו, וכדברי האור זרוע.

דברי האור זרוע הובאו בקיצור באגודה (מגילה פרק ג סימן ל):

"בספר אור זרוע אם ביטלו בשבת התמיד ולא קראו הפרשה, יקראו הפרשה בשבת הבאה שתי פרשיות."

המהר"ם מינץ (סי' פה) ודייק מדבריו שרק פרשה אחת יש להשלים, ולא שתי פרשיות. ובטעם הדבר ביאר שכיוון שמצאנו שלעיתים קוראים שתי פרשיות בשבת אחת, ניתן לקרוא שתי פרשיות כהשלמה לפרשה שחוסרה. אך אם הקריאה שהתבטלה היא של שתי פרשיות, אין להשלים בשבת הבאה, כי לא מצאנו שיקראו שלוש פרשיות בשבת. ועוד חידש שניתן להשלים את הפרשה בשבת הבאה רק אם היא מאותו חומש, אך אם בשבת הבאה מתחילים חומש חדש, אין להשלים את הפרשה מהחומש הקודם כי לא מצאנו שיקראו משני חומשים באותו שבת.

ונראה שכל דיוקו של המהר"ם מינץ הוא מהלשון שהובא באגודה, אך מדברי האור זרוע כלל לא משמע כן, אלא להפך. שהרי עיקר הטעם המבואר באור זרוע שיש להשלים הוא משום שצריך להשלים את כל התורה בשנה אחת, ואין קבע לפרשיות לשבתות מסוימות. ובפרט לפי מה שביארנו שדברי האור זרוע מבוססים על דברי חז"ל שיש לקרוא את התורה כסדר, ולכן ודאי שאין לדלג על שום פרשה. וכן מוכח מלשונו: "ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו אלא כי כן נסדרו הפרשיות..."

ויש להעיר עוד, שבתר המר"ם מינץ היא שיש קבע לפרשה לקרוא בשבת זו, ולכן היה פשוט לו שיש לקרוא את הפרשה המתוכננת לשבת הנוכחית, וכל מה שדן האם יש להשלים את הפרשה הקודמת. אך מלשון האור זרוע מוכח שאין הדבר כן, אלא "שאיין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו". ועיקר העניין הוא לקרוא את כל התורה כפי הסדר במהלך השנה, אלא שמחלקים את הקריאה בין שבתות השנה.

ובאמת בעבר היו מנהגים שונים בדבר חלוקת הפרשיות בין שבתות השנה, ואילו פרשיות יש לחבר ואילו להפריד וכיצד. ועיין במאמרו של רחמים שר שלום, פרשת השבוע ממנהגים שונים לנוסח אחיד (שנה בשנה תשנ"ד) על המנהגים השונים שהיו קיימים בחלוקת הקריאה לכל השנה בימי הגאונים ואף בימי הראשונים, עד שהתקבלה החלוקה המקובלת כיום. ולכן פסק האור זרוע שבמקרה שהתבטלה הקריאה בשבת אחת, אין זה שונה מכך שנדחתה הקריאה של שבת אחת מחמת שחל ביום טוב וקראו מעניין החג, ולכן יש להמשיך לקרוא את התורה כסדר בשבת הבאה, מתוך התאמה שיגמרו לקרוא את התורה עד סוף השנה כנהוג.

מכל זה ברור שלא ניתן לומר את דברי המהר"ם מינץ בדעת האור זרוע, ורק משום שראה רק את קיצור דבריו באגודה פירש כן בדעתו. והמעין בתשובת המהר"ם מינץ יראה שבמקרה שדן בו הפסיקו את הקריאה באמצע מחמת מחלוקת שפרצה, ורוב הקהל השלים את הקריאה מחוץ לבית הכנסת, וזה היה עיקר טעמו שלא להשלים בשבת הבאה. ומה שכתב בדעת האור זרוע, כתב זאת רק כצירוף לעיקר הפסק שלו. גם בהגהות על ספר המנהגים של ר' אייזיק טירנא (מנהג של שבת אות מא) הובאו דברי המהר"ם מינץ ונכתב עליהם: "ואבל לא נראין דבריו בעינינו".

הרמ"א (או"ח קלה, ב) פסק את דברי האור זרוע להלכה:

"מקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה, ובשני ובחמישי, ובשבת הבאה. הגה: אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועיין לקמן סי' רפ"ב)."

ויש לדקדק בדברי הרמ"א שהביא את דינו של האור זרוע על דברי המחבר שמקום שמפסיקים בשבת, שם קוראים בשבת הבאה. ונראה לומר שזה כדברינו, שמהלכה זו מוכח גם דינו של האור זרוע שאם לא קראו שבת אחת, יש לקרוא בשבת הבאה את הפרשה שחיסרו, שהרי זה המקום בו פסקו בפעם האחרונה שקראו.

ומפרישי השולחן ערוך דנו האם יש לפסוק את דברי המהר"ם מינץ, שכאמור הגביל את השלמת הפרשיות לפרשה אחת בלבד מאותו חומש. המגן אברהם (קלה, ס"ק ד) פסק כדברי המהר"ם מינץ, אך ציין גם להשגה בהגהות על המנהגים. וכן פסק בעטרת זקנים (קלה, ב), וכן מפרשים נוספים הביאו את דברי המהר"ם מינץ ללא חולק.

האליה רבה (קלה, ס"ק ב) חלק על המהר"ם מינץ:

"כתב בהגהת מנהגים שבת [שחרית, אות מא] וזה לשונו, מהר"ם מינץ [סי' פה] חילק דוקא ב' פרשיות, אבל ג' פרשיות כגון אם בשבת שערב היו כפולין לא עייש, אבל לא נראין דבריו בעיני עיי"כ. ובכנסת הגדולה [הגהות טור] ועולת תמיד [סק"ד] לקמן בסי' רפ"ב הביאו דברי הר"ם להלכה וקא הזכירו דברי הגהות הנ"ל, וכמדומה דאשתמיט להו. וכן מסתבר טעמו דאין לדלג שום פרשה. ועוד לפי שמצאתי טעם בגליון מרדכי וטן ריש ברכות זה לשונו, מימות משה רבינו ע"ה ניתנה לקרוא בפרשיות להשמיע לרבים עיי"כ, ומשמע דאין חילוק כלל. ומכל שכן כששתיים דבוקות בשבת זו שקורין נמי סדרא של שבת העבר. ולפי"ז נ"ל הוא הדין כשבטלו שנים או שלשה שבתות יקראו כל הפרשיות שביטלו בפעם אחת, דלא כמשמעות מתשובות הר"ם שם בסוף [סימן] פ"ה. והוא הדין אם התחילו ולא סיימו מחמת קטט."

ועיין בשו"ת בית דוד (שלוניקי סי' קו) שהאריך לחלוק על המהר"ם מינץ ודחה את דבריו הן מצד הדיוק והן מסברא. ובשו"ת דבר משה (חלק א סימן ג) כתב שדבריו של הבית דוד נכונים ושכן עשו מעשה. וגם בשו"ת מהר"ם שיק (אורח חיים סימן שלה) כתב בשם רבו החתם סופר: "ושמעתי ממרן זצ"ל שהגאון החסיד מרא דעובדא מו"ה נתן אדלער זצ"ל עשה הלכה למעשה וקרא להשלים הרבה סדרות." ועיין בספר זכור לאברהם (אלקלעי, אות סי' עמ' סד ע"ב במהד' מונקאטש תרנ"ה) שכתב: "ועיין גם כן להרב אליה רבה ז"ל סימן קל"ה דגם הוא חלק על מהר"ם מינץ ז"ל ומסיק דאפילו ג' וד' פרשיות קורין כאחד יע"ש וכן עשינו מעשה בשנת התקנ"ג שנכנסו הארורים הקריג' אליס ישי"ו בעירנו זאת בפי קרח שלא הלכנו לק"ק באותו שבת ואחר שהצילנו האל-ית' ברוב רחמינו וחסדיו שהלכנו מן העיר לשבת הבאה קרינו פ' קרח עם חקת ובלק שהיו מחוברות." וכן הסיק בספר ארחות חיים (אב"ד ספינקא, סי' קלה אות ד).

המשנה ברורה (קלה, ס"ק ו) הביא את שתי הדעות, והוסיף שבביאור הגר"א משמע כדעת המהר"ם מינץ שיש להשלים רק פרשה אחת. והנה הגר"א בביאורו כתב:

"אם בטלו כו'. כמ"ש בתפלה טעה ולא התפלל כו'."

ומזה דייק המשנה ברורה שכמו שמי שלא התפלל משלים רק את התפילה הסמוכה שלא התפלל, כך גם בהשלמת פרשיות יש להשלים רק פרשה אחת. ועיין בביאור הלכה (ד"ה אס בטלו) שדן האם יש להשלים את הפרשה גם כאשר לא קראו במזיד, ורצה לדייק מהגר"א שדימה זאת לתפילה ששם משלימים את התפילה רק אם לא התפלל בשוגג, אך אם לא התפלל במזיד אינו משלים, שגם בקריאת התורה לא ישלימו אם לא קראו במזיד.

אמנם עיין בברכת אליהו על הגר"א (הערה 1) שהשיג על המשנה ברורה, שעל כורחך אין השלמת הפרשיות דומה להשלמת תפילה, שבתפילה קודם מתפללים את התפילה הנוכחית ואחר כך את תפילת ההשלמה, ואילו בפרשיות קודם קוראים את הפרשה הקודמת שצריך להשלים ואחר כך את הפרשה הנוכחית. וצריך לומר שאין כוונת הגר"א לדמותם בכל פרטיהם, אלא רק הביא כדמות ראייה לעניין ההשלמה שכשם שבתפילה משלימים את התפילה שנחסרה, הוא הדין בקריאת התורה. וכיוון שחלוקים הם בפרטיהם, ממילא יש לומר שאף לדעת הגר"א אם חסרו כמה פרשיות יש להשלים את כולם, וכן יש להשלים אפילו אם לא קראו במזיד. ועיין עוד בפירוש תורת חיים על שו"ע או"ח (קלה, ס"ק ג) שדן בהשוואה בין השלמת קריאת התורה להשלמת תפילה.

ובערוך השולחן (קלה, ו) פסק שלא כמהר"ם מינץ שלא הפרשיות את כל הפרשיות שלא קראו:

"כתב רבינו הרמ"א בסעיף ב' דאם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם הפרשה השייכה לאותו שבת עכ"ל וה"ה אם הניחו באמצע קורין לשבת הבאה ממקום שהניחו עם הסדרה השייך לאותו שבת ויש מי שאומר דאם באותו שבת שביטלו היו שני סדרות מחוברים דאין קורין אותם לשבת הבאה משום דלא מצינו שיקראו ג' סדרות בבת אחת [מג"א סק"ד] ולפי"ז ה"ה דאם בשבת הבאה יהיו שני סדרות דג"כ אין קורין ודברים תמוהים הם דהא כיון דחובה היא להשלים מה שלא קראו מה לי תרי מה לי תלת ואפילו אם לא קראו כמה שבתות נראה שחובה להשלים כולם וכן ראינו מי שפסק כן להלכה [א"י סק"ב] והביא כן גם מהגהת מנהגים] וכן יש מי שאומר דאם בטלו הסדרה שבסוף ספר לא יקראוה בשבת הבאה עם הסדרה של הספר השני מפני שהרביעי צריך לקרות משני הסדרות וא"א לחבר משני ספרים קריאה אחת [מג"א שם] ותמוה הוא דאטו לעיכובא הוא שיהא אחד מחבר השני סדרות ועוד איזה איסור יש בזה אם יחברום והעיקר נראה דבכל אופן החיוב להשלים בשבת הבאה ונראה דרק בשבת הבאה יכולים להשלים אבל אם ירצו להשלימה באמצע השבוע א"א דלא נתקן שבעה קוראים רק בשבת ושיקראוה בשני או בחמישי בני ג' קוראים ביחד עם הפרשה לא תהיה כתקנת חכמים מיהו זה וודאי אם ביכולתם לקרותה בשבת במנחה יקראו אז שבעה קוראים ויצרפו בזה גם הפרשה הבאה [ני"ל]:"

וראה גם בשו"ת בצל החכמה (חלק א סימן ז) שהאריך בעניין זה והכריע כדעת הפוסקים שאפילו כמה פרשיות יש להשלים. ונראה להכריע כן למעשה, שכן מוכח מדברי האור זרוע, ומסתבר שאף המהר"ם מינץ לא כתב כן אלא מפני שראה רק את דבריו בקיצור המובאים באגודה, ואילו היה רואה מקור הדברים באור זרוע היה חוזר בו. וכבר כתב הרמ"א (חושן משפט סימן כה סעיף ב): "אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר, ונמצאו אחרים חולקים עליו, אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים, שאפשר שלא ידעו דברי הגאון, ואי הוה שמי' להו הוה הדרי בהו".

2 והנה המקרה בו דן האור זרוע הוא שהציבור התאספו לתפילה ולקריאת התורה, אלא שהקריאה נמנעה מחמת מי שעכב. ויש לעיין מה הדין אם הציבור כלל לא התאספו למניין, וכגון בזמן המגיפה הנוכחית שהציבור כלל אינו מתאסף למניין.

בספר שערי אפרים (שער ז סעיף לט) כתב:

"כבר ביארנו בסעיף ט' שאם בטלו הציבור הקריאה באונס ישלימו לשבת הבאה ואם לא בטלו באונס רק שלא היה שם עשרה בשבת זה אין צריכים להשלים בשבת הבאה ואם היו עשרה צריך דווקא להשלים בשבת הבאה".

ובפתחי שערים (ס"ק ל) ביאר טעמו:

"כנלעני"ד דדוקא היכא דבני חיובא הם לקרות אלא שאירע להם אונס אבל היכא דלא הוו עשרה מעיקרא לאו בני חיובא נינהו ואין צריכים להשלים דמעיקרא הכי אתקון חיוב הקריאה על מקום שיש שם עשרה דוקא".

וכן כתבו גם בספר החיים (לר' שלמה קלוגר, סי' קלה) ובתורת חיים (קלה, ס"ק ג).

אמנם עיין בשו"ת יעקב (ג, ו) שדן בכפר קטן שלפעמים יש להם מנין ולפעמים אין וכתב שאין צריכים להשלים את השבתות שאין להם מניין מטעם שבמקום שרגילים שמתבטל המניין אין זה נכון להשלים שנמצא שמבטלים בקביעות את סדר הקריאה שתקנו חז"ל. אך לא כתב מטעמו של השערי אפרים שכיוון שלא היה מניין פטורים מלהשלים כי לא התחייבו בקריאת התורה. וגם בשו"ת חיים שאל (א, עא, אות ה) נשאל אודות כפר קטן שיש בו מניין בצמצום ושבת אחת אחד היה חולה ולא בא לבית הכנסת ומחמת כן לא קראו במניין, ופסק שיקראו שתי פרשיות בשבת הבאה. ומזה גם נראה שלא כשערי אפרים. ועיין לעיל שהבאנו מספר זכור לאברהם (אלקלעי, אות סי' עמ' סד ע"ב במהד' מונקאטש תרנ"ה) שהביא מעשה שעשו שלא הלכו לבית כנסת שבת אחת מחמת הסכנה ובשבת הבאה השלימו את הפרשה. הרי שאף שלא התאספו למניין השלימו את הקריאה. ועיין גם בספר לשון חכמים (ברנדס, חלק א סי' א דף ג ע"ב במהד' פראג) שכתב שכן פסק

הנודע ביהודה: "ושמעתי שכן הורה גבר בגוברין אמ"ו הרב הגאון אמיית אב"ד ור"מ מהר"י לנדא זצ"ל שטלו קריאת שבת א' על ידי אונס תגבורת המים שהיה פה שנת תקמ"ד לפ"ק ופסק לקרות אותה שביטלו מקודם". וכן בספר פדה את אברהם (מערכת הקוף אות יט) פסק שבכפר קטן שלא היה מנין ישלמו בשבת הבאה את הקריאה.

ובשו"ת תשורת שי (סי' תנט) האריך לדחות את השערי אפרים: "ולענין כן עיקר דאטו תקנה זו לקרות בספר תורה בצבור בכל שבת היה רק אם כבר נתאספו צבור לומר אם לא נתאספו לא חל עליהם חובת קריאה כלל! אלא התקנה לקרות בצבור היינו להתאסף ולקרות וכמו דמשמע מן הר"ן ריש מגילה בהא דכפרים מקדימין ליום הכניסה לענין תקנת עזרא לקרות בשני וחמישי בתורה ואם כן כל שלא נתאספו עדיין לא יצאו ידי חובתם. ועוד הא מקור דין זה דאם בטלו הקריאה בשבת אחת יקראו אותה פרשה שאחריה בשבת שניה הוא מן האור זרוע ושם בהלכות שבת סימן מ"ה אמרו רבנן בטעמא כי מימות משה רבינו ע"ה נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה כדי להשמיע לעם מצות וחקים ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו עיי"ש וכיון דאין קבע לקרות פרשה זו בשבת זו דוקא אלא התקנה להשלים כל התורה בכל שנה אם כן מה בכך שלא היה להם מנין בשבת אחת לומר דלא חל עליהם חובת קריאה דהא עיקר התקנה להשלים בכל שנה כל התורה וחוב זה עדיין לא אזדא".

ועל פי התשורת שי נראה שדברי השערי אפרים ייתכנו רק לשיטת המהר"ם מינץ שכל שבת עם הפרשה המיועדת לה הוא חיוב בפני עצמו ולכן אולי יש לומר שאם לא התאסף המניין שלא חל החיוב ולכן אין חובה להשלים בשבת הבאה, אך לפי מה שבירנו מהאור זרוע ומקורו בגמרא שהחיוב הוא לקרוא את כל התורה כסדר ואין קבע לשבת מסוימת, אף אם לא קראו בשבת אחת, חייבים בשבת הבאה לקרוא לפי הסדר ממקום שפסקו, ואין נפקא מינה מאיזה טעם לא קראו בשבת הקודמת. וכן פסק בשו"ת בצל החכמה (חלק א סי' ז).

³ באליה רבה (קלה ס"ק ב) כתב: "כתב עולת תמיד שם בשם תשו"ה הר"ם [שם], ובמקום שיש יותר מבית הכנסת אחד, אם קראו בבית הכנסת אחד אף על פי שלא קראו בבית הכנסת אחרים לא נקרא ביטול התמיד וא"צ להשלים ע"כ. ונ"ל מגוף התשובה שם דוקא כשהקהל מבית הכנסת זה היו קוראים רק שהיו בבית הכנסת אחרת, אבל אם קהל זה לא היו קוראים כלל צריך להשלים."

בשערי אפרים (שער ז סעיף ז) פסק כדברי האליה רבה, אך כתב שזה דווקא אם רוב הציבור מבית הכנסת שמעו את הקריאה בבית כנסת אחר. וכן פסק המשנה ברורה (קלה ס"ק ז). ומוכח מדבריהם שאילו היו קוראים בבית הכנסת עצמו, לא היו חייבים להשלים אף אם רוב הציבור לא היו נוכחים בקריאה, אך משום שלא קראו בבית הכנסת, בעינין שרוב המתפללים הקבועים בבית הכנסת ישמעו את הקריאה במקום אחר על מנת שייחשב שציבור זה קרא בתורה.

⁴ כן עולה מטעמו של האור זרוע, כפי שנתבאר בהערה 1, שדווקא את הקריאה כסדרה של התורה יש להשלים על מנת להשלים את קריאת כל התורה בשנה אחת. וכן פסקו בשערי אפרים (שער ז סעיף יב, ועינין בדבריו בשער ח שהאריך בפרטים שונים בזה לענין הקריאות בפסח) ובביאור הלכה (קלה, ב ד"ה שבת אחת) וערוך השולחן (קלה, ז). ולגבי ד' פרשיות עינין בשערי אפרים (שער ח, צה) שכתב שאין להשלים אף אם השבת הבאה היא של הפסקה. וכן פסקו רבי עקיבא איגר (תרפה, א) ומקורו בגנת ורדים או"ח א, לו) והמשנה ברורה (תרפה, ס"ק ב). ועינין בפסקי תשובות (תרפה, א) שציין לפוסקים הסוברים שפרשת פרה יש להשלים בשבת הבאה ולקוראה לפני פרשת החודש, וכתב שכן עיקר למעשה. ועינין שם שהביא גם דעות שונות אודות השלמת פרשת שקלים בשבת הפסקה.

⁵ כן עולה מדברי האור זרוע וכפי שנתבאר בהרחבה בהערה 1, וכן פסק המשנה ברורה (קלה, ס"ק ח) ועוד רבים מהפוסקים בעניין זה שהובאו לעיל.

⁶ כאשר יש שני פרשיות מחוברות, מנהגו שהעולה רביעי קורא מקצת מן הפרשה הראשונה וקצת מפרשה השנייה. בלוש (רפב, ד) כתב שטעם הדבר הוא להשוות בין הפרשיות, שיהיה מניין עולים שווה בין הפרשיות. ולפי זה כתב שאם מוסיפים עליות יש להקפיד לחלק את העליות בשווה בין הפרשיות. ובלחם רב (רפב, ב) ובט"ז (רפב, ס"ק א) חלקו שאין להתחשב בתוספות, ואת שבעת העולים המחויבים מן הדין יש לחלק בשווה בין הפרשיות ואת ההוספות יש לעשות רק בפרשה השנייה. וכתב הפרי מגדים (משבצות זהב רפב, א) שכן המנהג, וכן פסק המשנה ברורה (רפב ס"ק ה). ומהאליה רבה (רפב, ט*) משמע שמלבד העניין להשוות העליות בין הפרשיות, יש עניין שעולה אחד יחברם. וכן משמע משערי אפרים (שער ז סעיף יא, הובא בביאור הלכה קלה, ב ד"ה קריאת הפרשה). ועוד כתב בשערי אפרים שעניין זה של חיבור הפרשיות בעליית רביעי נוהג גם כאשר קוראים פרשה להשלמת מה שלא קראו בפרשה הקודמת (שער ז סעיף ט, וכן פסק בשו"ת מהר"י הלוי ב, סד). ולפי כל זה היה נראה שאם קוראים שתי פרשיות, יש לחברם ברביעי, ואם קוראים יותר משתי פרשיות, יש לחלק את שבעת העליות בשווה בין הפרשיות, ואף לחברם, כלומר שלא יסיימו עלייה בסוף פרשה אלא העולה יקרא גם מהפרשה הבאה. אולם נראה שאין לדקדק בכל זה יתר על המידה, שכן כל הדברים הללו אינם לעיכובא (ביאור הלכה תכח, ו ד"ה בפסוקים).

⁷ שו"ת בצל החכמה (חלק א סימן ז) על פי התוספתא מגילה ג, יח (מהד' ליברמן).

⁸ כן נראה שהרי לפי כל מה שנתבאר על פי דברי האור זרוע חובת ההשלמה היא רק על הקריאה בתורה ולא על ההפטורות. ואמנם ערוך השולחן (קלה, ז) כתב לומר את ההפטורות של כל הפרשיות שקראו באותה שבת, אך בשו"ת דברי שלום (אורח חיים חלק א סימן צא) דחה דבריו והוכיח מדברי פוסקים נוספים שאין לקרוא אלא את ההפטורה של אותה שבת בלבד.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרין הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב יעקב אריאל
הרב פרופ' אברהם שטינברג
הרב פרופ' דרור פיקסלר
הרב פרופ' נתן קלר

[ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
יש בן תמר
מאירה בת אסתר

ניר רפאל בן רחל ברכה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרונה נתנה
ויקי ויקטוריה בת דייזי
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
משה בן שרה הכהן
אורית בת שרה